

SERHII PLOKHY

**PISTOLUL
CU OTRAVĂ**

**O POVESTE DE SPIONAJ
DIN RĂZBOIUL RECE**

Traducere din limba engleză de
VERONICA TOMESCU

TREI

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU

Redactare:
LUANA CRĂCIUN

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
MIRELA VOICU

Corectură:
DANA ÂNGHELESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PLOHIL, SERGII MIKOLAIOVICH

Pistolul cu otravă : o poveste de spionaj din Războiul Rece / Serhii Plokhly ;
trad. din lb. engleză de Veronica Tomescu. - București : Editura Trei, 2022

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-40-1355-2

I. Tomescu, Veronica (trad.)
355.40

Titlul original: *The Man with the Poison Gun: A Cold War Spy Story*

Autor: Serhii Plokhly

Copyright © 2016 by Serhii Plokhly

This edition published by arrangement with Basic Books, an imprint of Perseus Books, LLC,
a subsidiary of Hachette Book Group, Inc., New York, New York, USA. All rights reserved.

Copyright © Editura Trei, 2022
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

CUPRINS

Prefață / 11

Prolog / 15

PARTEA I: KGB-ISTUL / 19

1. Chemarea lui Stalin / 21
2. Maestrul asasin / 27
3. Agent secret / 33
4. Parașutistul / 40
5. Străzile din München / 47
6. Arma minune / 55
7. Salutări de la Moscova / 60

PARTEA A II-A: CRIMA PERFECTĂ / 67

8. Piața Roșie / 69
9. Herr Popel / 74
10. Declarat decedat / 78
11. Înmormântarea / 86
12. Telegrama CIA / 91
13. Upswing / 96
14. Principalul suspect / 102
15. Măsuri active / 107

PARTEA A III-A: NOPTILE DE LA MOSCOVA / 113

16. Mari speranțe / 115
17. Liderul / 119

18. O chestiune personală / 124
19. Decorația / 130
20. Cererea în căsătorie / 135
21. Sosirea miresei / 141
22. Luna spionului / 146
23. Ancheta bate pasul pe loc / 151

PARTEA A IV-A: FUGA DIN PARADIS / 157

24. Microfoanele de la Moscova / 159
25. Familia / 164
26. Schimbare de plan / 169
27. Anul Nou / 173
28. Din nou student / 178
29. Apelul telefonic / 182
30. Berlin / 186
31. Sârma ghimpată / 190

PARTEA A V-A: BOMBA DE PUBLICITATE / 195

32. Unda de șoc / 197
33. Dezertor / 202
34. Ancheta / 206
35. Conferința de presă / 211
36. Politică înaltă / 216
37. Congresmenul / 221

PARTEA A VI-A: PROCESUL / 227

38. Karlsruhe / 229
39. Loialitate și trădare / 234
40. Prima crimă / 240
41. Ziua cea mare / 246
42. Îndoiala / 251
43. Acuzarea / 258
44. Avocații diavolului / 263
45. Verdictul / 269

PARTEA A VII-A: PLECAREA / 275

46. Scrisoarea rămasă fără răspuns / 277
47. Vizitatorul de la Washington / 281

48. Judex / 285
49. Dispărut / 289
50. Fantoma de la Kremlin / 292
51. Fugarul / 296
52. Întoarcerea acasă / 301

Epilog: Întoarcerea Războiului Rece / 307

Mulțumiri / 315

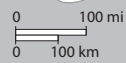
Note / 319

Index / 351

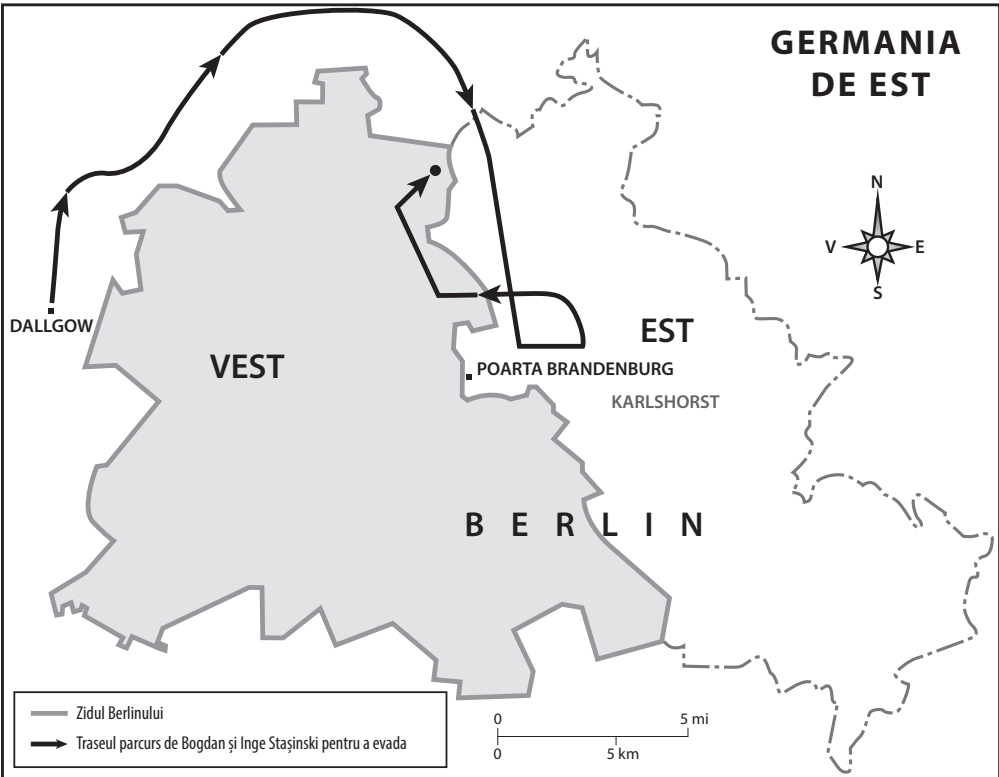
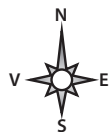
EUROPA ÎN PERIOADA RĂZBOIULUI RECE

- ⊗ Orașe împărțite în zone de ocupație sovietică și occidentală
- ..... granițele dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial
- Cortina de Fier
- Zone ocupate de URSS în timpul celui de-al Doilea Război Mondial
- Zone aflate sub control comunist

GERMANIA DE EST

- Zidul Berlinului
- ➔ Traseul parcurs de Bogdan și Inge Staşinski pentru a evada

PREFAȚĂ

În toamna anului 1961, când tancurile americane și sovietice stăteau față în față la Checkpoint Charlie în recent divizatul Berlin, iar David Cornwell, un spion cunoscut mai degrabă ca John le Carré, se gândea la scrierea primului său roman de mare succes, *Spionul care venea din frig*, poliția vest-germană interoga un spion sovietic.

Bărbatul slăbănog de treizeci de ani avea acte de identitate emise pe un nume est-german, Josef Lehmann, dar pretindea că de fapt îl cheamă Bogdan Stașinski și este cetățean al Uniunii Sovietice. Stașinski a recunoscut în cadrul interogatoriului că era singurul responsabil pentru urmărirea și uciderea a doi emigranți ucraineni care se ascundeau la München, unde complotau să-și elibereze țara și să distrugă Uniunea Sovietică. Folosise o armă secretă nouă, special concepută — un pistol cu pulverizare care împrăștia otravă lichidă și ucidea fără să lase urme, atunci când acesta era tras spre fața victimei. Liderul sovietic Nikita Hrușciov, care își petrecuse o bună parte a carierei sale în Ucraina, îi considera pe liderii emigranților dușmanii săi personali. Aceștia fuseseră ținta mai multor tentative de asasinat din partea KGB și, în cele din urmă, căzuseră victime pistolului cu otravă al lui Stașinski.

Mărturia lui Stașinski, care îi implica pe liderii de la Kremlin în asasinatele politice comise în străinătate, a stârnit un scandal care a zguduit din temelii lumea spionajului și a politicii internaționale. Cazul Stașinski a schimbat modul în care au luptat sovieticii în timpul Războiului Rece, forțând KGB-ul să renunțe la practica asasinatelor comise peste hotare. A pus capăt și carierei șefului KGB Aleksandr Șelepin, care aspirase să-l înlocuiască pe Nikita Hrușciov și apoi pe Leonid Brejnev în vârful

piramidei puterii sovietice. În Germania de Vest, procesul Stașinski a influențat parcursul proceselor criminalilor naziști. Folosindu-se de cazul Stașinski drept precedent, mulți dintre acești acuzați au pretins, la fel ca spionul sovietic, că nu fuseseră decât complici la săvârșirea faptei și că de fapt superiorii lor, care ordonaseră uciderile, erau principalii vinovați. Legislația germană a trebuit până la urmă să fie schimbată, pentru a împiedica criminalii naziști să se mai folosească de „apărarea Stașinski“.

În Statele Unite, cazul Stașinski a fost cercetat de o subcomisie a Senatului, iar probele oferite de acesta au fost luate în considerare în concluziile Comisiei Warren privind asasinarea lui John F. Kennedy. Multe teorii ale conspirației susțin în continuare că Lee Harvey Oswald a fost antrenat de KGB în același centru de instruire ca Bogdan Stașinski.

Povestea lui Stașinski a captivat imaginația lumii occidentale. A fost prezentată într-un lung articol din revista *Life* și a fost inclusă în mai multe ediții succesive ale antologiei *Great True Spy Stories*, întocmită de fostul șef al CIA Allen Dulles. În ultimul roman cu James Bond al lui Ian Fleming, *Bărbatul cu pistolul de aur*, după ce a fost spălat pe creier de sovietici, Bond încearcă să-și asasineze șeful cu un pistol încărcat cu cianură. Povestea lui Stașinski a stat la baza mai multor programe de radio și de televiziune din întreaga lume. A inspirat mai multe cărți și documentare, cel puțin două romane, două piese de teatru și un film.

Timp de decenii, KGB a negat ferm că ar fi fost implicat în asasinatele Stașinski și, tot timp de decenii, agenții CIA nu au putut fi cu adevărat siguri dacă mărturia lui Stașinski era adevărată sau falsă. Până și astăzi, unii autori pretind că el era de fapt un agent loial al KGB, trimis în Occident cu scopul de a depune mărturie mincinoasă, astfel încât să-l protejeze pe valorosul agent KGB care a executat de fapt asasinatele. Citând surse noi, care nu au fost disponibile până acum, această carte demontează în sfârșit numeroase teorii și speculații legate de asasinatele Stașinski. De asemenea, plasează povestea lui Stașinski în contextul mai larg al Războiului Rece — bătălia ideologică și culturală crâncenă dintre Est și Vest — și demonstrează impactul zdrobitor pe care l-a avut statul polițienesc sovietic asupra populației care trăia la est de Cortina de Fier.

Cele mai multe lucruri pe care le cunoaștem astăzi despre Bogdan Stașinski, despre crimele comise de el și despre pedeapsa primită, provin din mărturia lui în cadrul procesului care a avut loc în octombrie 1962 la Karlsruhe, în Germania. Acum putem completa aceste date cu informații din dosarele recent declassificate ale CIA, din arhivele securității poloneze

și ale KGB și cu memoriile și interviurile foștilor ofițeri KGB. Studierea arhivei unui cimitir dintr-o suburbie berlineză a permis confirmarea unor părți din mărturia inițială a lui Stașinski, iar interviul pe care mi l-a acordat un fost șef al poliției sud-africane m-a ajutat să iau urma fostului asasin sovietic în acea țară. Probabil că încă trăiește acolo, mereu cu ochii în patru, conștient că vechile năravuri ale KGB-ului mor greu sau deloc.

PROLOG

În însorita dimineață a zilei de 15 octombrie 1959, un tramvai care venea dinspre centrul Münchenului a oprit în stația de la podul Ludwig, care traversează râul Isar.

— Deutsches Museum, a anunțat vatmanul.

Clădirea principală a Muzeului German al Capodoperelor Științei și Tehnologiei, care adăpostise înainte de război cea mai mare colecție de exponate științifice din lume, se afla la doar câteva sute de metri depărtare, pe o insulă din mijlocul râului. Deși clădirea era încă vizibil deteriorată de bombardamentele aliaților, pasagerii puteau vedea și semne ale reconstrucției postbelice. Muzeul era în curs de restaurare, iar pe Zeppelinstrasse, aflată pe malul drept al râului, stradă complet distrusă de bombardamente, se ridicaseră case noi. Ușile tramvaiului s-au deschis pentru a permite pasagerilor să urce și să coboare.

Un bărbat slăbănog, de aproape treizeci de ani, cu pieptul plat și umerii lăsați, aștepta pe podul Ludwig, dar nu dădea niciun semn că ar avea de gând să se urce în tramvai. A lăsat să treacă, de asemenea, și tramvaiul ce mergea în direcție opusă, către Karlsplatz și Hauptbahnhof, gara principală. Și nici spre muzeu nu părea să se îndrepte. Stătea pe pod privind către râu și Zeppelinstrasse. După o clipă, și-a părăsit locul și s-a îndreptat spre clădirea cu numărul 67 de pe Zeppelinstrasse, în fața căreia era parcat un Opel Kapitan albastru-închis, de care s-a apropiat suficient de mult încât să-i poată citi numărul de înmatriculare. Apoi și-a reluat postul de observație de pe pod, cu ochii la mașină și la clădirea de lângă ea. În sfârșit, către prânz, răbdarea i-a fost răsplătită: din clădire a ieșit un bărbat de cincizeci și ceva de ani însoțit de o femeie tânără, care au

urcat în mașină. Opelul Kapitan a pornit pe Zeppelinstrasse, în direcția opusă podului Ludwig. Tânărul s-a uitat după mașină până când aceasta a dispărut din vedere. Atunci, a urcat în tramvaiul către centru.

La douăsprezece și un sfert, tânărul de pe podul Ludwig cobora din tramvai în cealaltă parte a orașului, la stația Massmannplatz. De acolo a pornit către Kreittmayrstrasse, iar apoi înspre Biserica Catolică Sf. Benno, din capătul străzii. S-a oprit în fața blocului recent construit de la numărul 7 și a aruncat o privire în gangul ce ducea către curtea interioară și garaje, dar Opelul Kapitan albastru-închis nu se zărea nicăieri. A continuat să se plimbe pe stradă, verificându-și frecvent ceasul. În sfârșit, a zărit mașina venind în direcția lui. S-a uitat la numărul de înmatriculare. Era aceeași mașină, dar acum șoferul era singur.

Când Opelul Kapitan a intrat în gangul de la numărul 7, tânărul s-a apropiat de intrarea principală și a descuiat ușa cu cheia. A intrat, a încuiat ușa după el și a pornit în sus pe trepte, cu intenția de a aștepta acolo până când proprietarul Opelului Kapitan va intra în hol. Dintr-odată, de la etaj s-au auzit voci.

— *Wiedersehen* — pe curând, a spus o voce de femeie și cineva a început să coboare scara.

Tânărul a intrat în panică. Era prins pe scări între locatarul necunoscut și proprietarul Opelului Kapitan, care putea să își facă apariția în orice clipă. Până la urmă a decis să revină la parter, s-a întors către ușa liftului și a apăsat pe buton. Peste câteva clipe a auzit pași în spatele său: era o femeie, a dedus el după țcănitul tocurilor. Aceasta a deschis ușa și a ieșit în stradă.

Ușurat, tânărul și-a reluat poziția anterioară, după primul cot al scării, de unde nu putea fi observat de cineva care intra în clădire. Peste câteva clipe a scos capul și l-a văzut pe cel pe care îl aștepta — proprietarul Opelului Kapitan de pe Zeppelinstrasse. Era un bărbat scund, corpulent și cu un început de chelie. Se chinuia să își extragă cheia din ușa de la intrare. Sub braț ținea niște pungi. Una dintre ele era deschisă, iar tânărul a văzut că în ea erau roșii. S-a aplecat și s-a prefăcut că își leagă șireturile. Știa că nu pare un gest firesc, dar nu voia să se apropie de omul cu roșiile cât timp ușa de la intrare rămânea deschisă. În cele din urmă, tânărul s-a îndreptat de spate și a pornit din nou către ușă.

— *Funktioniert es nicht?* — Nu merge? a întrebat el ca din întâmplare.

— *Doch es funktioniert* — Acum merge, a răspuns proprietarul Opelului Kapitan.

Tânărul a apucat clanța din exterior cu mâna stângă. A ridicat mâna dreaptă, în care ținea un ziar făcut sul, cu un capăt îndreptat către fața bărbatului. S-a auzit un pocnet surd. A văzut cum trupul bărbatului mai în vârstă se clatină lăsat pe spate și apoi într-o parte. Dar nu l-a mai văzut și cum cade. A ieșit afară și a închis ușa după el. Pe stradă a desfăcut ziarul și a scos cilindrul lung de douăzeci de centimetri care fusese ascuns în el. A băgat pistolul în buzunar. Misiunea era îndeplinită. Stașinski reușise, în sfârșit.¹

PARTEA I
KGB-ISTUL

1

CHEMAREA LUI STALIN

Nikita Hrușcirov, viitorul lider al Uniunii Sovietice, chel, gras, dar surprinzător de energic, era în mijlocul unui discurs când, la podium, i-a fost adus un bilet prin care i se cerea să sune, cât de curând posibil, la Moscova.

Era 1 decembrie 1949, iar Hrușcirov, pe atunci șef de partid în Ucraina, le vorbea profesorilor și studenților din orașul Lvov, din vestul Ucrainei. Orașul și împrejurimile sale aparținuseră Poloniei înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, dar fuseseră anexate la Uniunea Sovietică în 1939, ca rezultat al Pactului Molotov-Ribbentrop. După ce alianța de scurtă durată dintre sovietici și germani s-a dizolvat, cei dintâi au pierdut regiunea în iunie 1941 în fața trupelor germane invadatoare, dar au recucerit-o în iulie 1944. De atunci, încercau fără succes să convingă populația ucraineană din regiune să accepte viața sub dominație sovietică. Era o sarcină dificilă: ucrainenii voiau un stat independent. Cu câteva săptămâni înainte de discursul lui Hrușcirov, gherilele naționaliste ucrainene obținuseră o victorie însemnată prin asasinarea lui Iaroslav Halan, un autor comunist, unul dintre principalii propagandiști ai noului regim. Hrușcirov a venit personal la Lvov ca să coordoneze ancheta și să se ocupe de identificarea ucigașilor lui Halan. Unul dintre ei s-a dovedit a fi student, iar Hrușcirov le vorbea acum administratorilor instituțiilor de învățământ superior din zonă și activiștilor de partid din rândurile studenților pentru a-i pune în gardă împotriva pericolelor naționalismului.

Cererea de a suna la Moscova l-a luat prin surprindere pe Hrușcirov. Și-a încheiat discursul îndemnându-i pe tineri să lupte împotriva naționalismului din rândurile lor și să fie vigilenți pentru a preveni pericolul